

Kv Paradis 43

RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2019
Adam Hultberg

Titel: Paradis 43
Författare: Adam Hultberg
Kulturmiljörapport: 2020:37

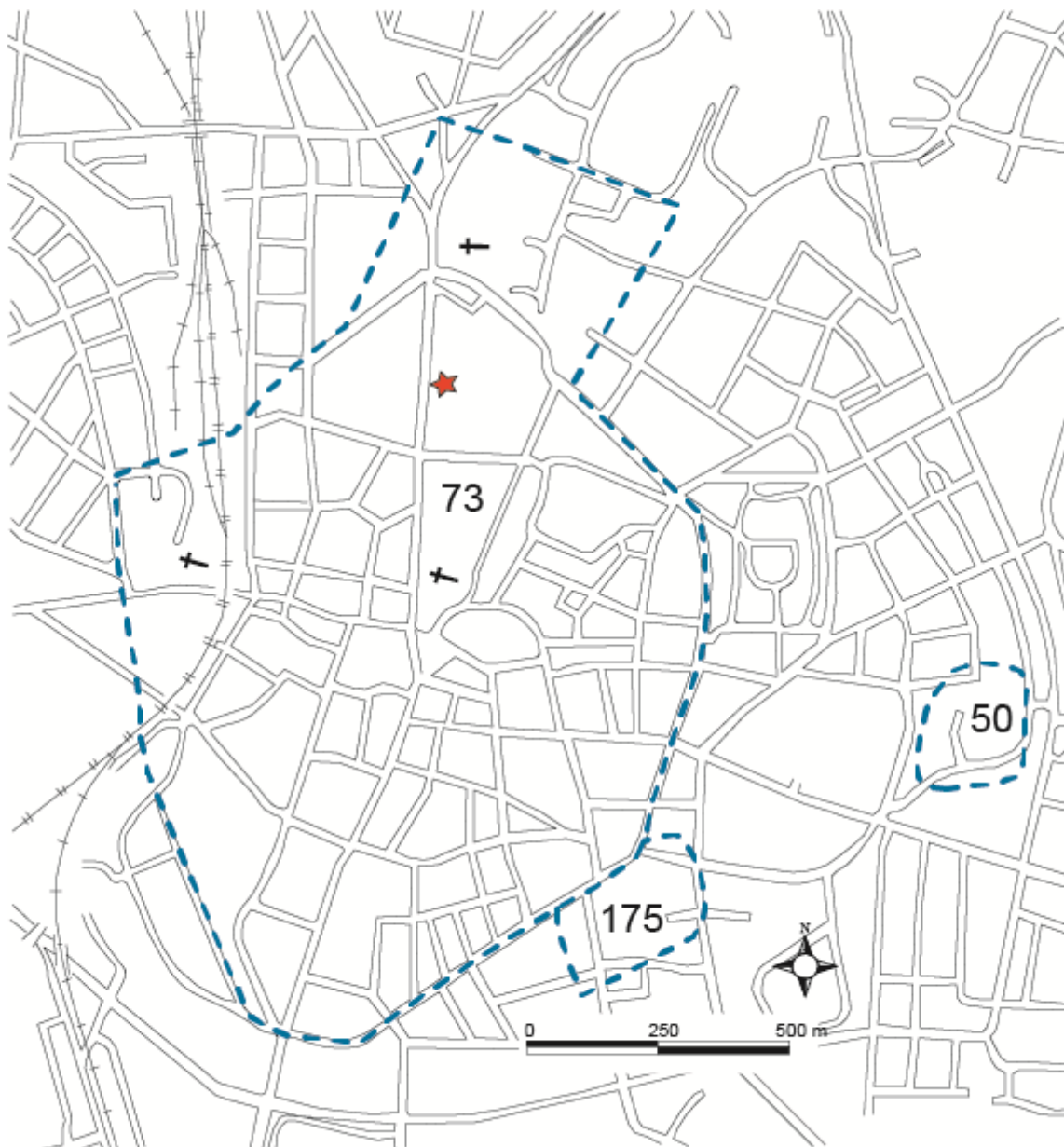
Omslagsbild: Detaljbild visande den välbevarade stratigrafen.
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	4
Genomförande och resultat	5
Kulturlagerstatus.....	6
Förslag på fortsatta åtgärder	7
Administrativa och tekniska uppgifter	8
Referenser	9
Bilagor	9
1. Södra sektionen med lagerbeskrivning	10
2. Planritning visande schaktbotten.....	11
3. Fyndlista KM97450:1-5.....	12
4. Konserveringsrapport	13

Sammanfattning

- En arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning har genomförts inom fastigheten Paradis 43 i Lund i enlighet med Länsstyrelsens beslut (Lst. dnr. 431-31423-2019, Kulturens projektnummer A_2019_0096).
- Syftet med markarbetet var att fuktisolera en vägg samt ersätta en äldre dränering.
- Kulturlager i form av rasering och grundläggning tillhörande bebyggelse uppförd på 18- och 1900-talet påträffades. Därunder framkom äldre kulturlager som bland annat bestod av flera nivåer med lergolv samt en tegellagd yta och rasering i form av lerklining. Bebyggelsen ges en översiktlig datering till medeltiden.
- Äldre kulturlager påträffades endast i schaktets östra del.
- Det insamlade fyndmaterialet bestod av ett medeltida silvermyntmynt, ett större kvarnstensfragment, samt ett mindre antal keramikskärvor av typen yngre rödgods och lerklining.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med röd stjärna.

Inledning

Mot bakgrunden att en vattenskada uppkommit i grannfastigheten (kvarteret Paradis 42) har bostadsrättsföreningen Bredgatan 16 kontrakterat Erik Olssons Rörläggeri för att fuktisolera en vägg samt åtgärda en dränering som lades ner år 2007. Ingen arkeologisk övervakning ska ha utförts vid schaktningsarbetena år 2007, varför fornlämningens status i det berörda området var okänd. I samband med schaktningsarbetet genomfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst. dnr. 431–31423–2019, Kulturens projektnummer A_2019_0096).

Figur 2. Schaktets placering inom fastigheten Paradis 43, på adressen Bredgatan 18.

Fornlämningsmiljö

Kvarteret Paradis ligger i det medeltida Lunds nordligaste del. I väster begränsas dagens kvarter av Bredgatan, intill vilken det aktuella undersökningsområdet ligger. Bredgatan skall enligt Anders Andrén ha ersatt en äldre, arkeologiskt rekonstruerad gata som löpt inuti det som idag är kvarteret S:t Peter (Andrén 1980:52). På Andreas karta från år 1669 syns en gata som delar kvarteret Paradis i nordsydlig riktning, benämnd som "Helgene kyrkiosträtit" (André & Högstedt 1990:17), gatan finns också omnämnd redan år 1350 under namnet "Lysesträtet". Gatan läggs igen år 1678, då kvarteren slås samman och bildar "Paradislyckan", som till stor del överensstämmer med dagens kvarter (Andrén 1984:68).

Det aktuella undersökningsområdet ligger ut med dagens södra fastighetsgräns och denna gränsdragning överensstämmer väl med sydgränsen till tomt 9 på Andréns rekonstruktion av den senmedeltida tomtstrukturen. Uppgift finns om boende på tomten från mitten av 1600-talet. Tomten beboddes år 1650 av Henning Smed, och år 1658 av Tönnes Skomager (Andrén 1984:67).

Figur 3. Till vänster syns packhuset från år 1873 och till höger byggnaden från år 1927 som båda stått på platsen för undersökningsytan fram till år 2006. Skiljet mellan de två huskropparna syns tydligt i taklinjen. Foto från N/Ö. Kulturens arkiv L4319:112. Fotograf Claes Wahlöö 2005.

Enligt bevaringsprogrammet för Lunds stad, Krafts rote har det år 1873 längs den södra fastighetsgränsen uppförts ett packhus i två våningar. Detta har sedan byggts samman med gathuset i och med att en mindre tvåvåningsbyggnad uppförts år 1927 (Ryding 1983:108). Samtliga byggnader revs år 2006 inför den nybyggnation som nu står på tomten.

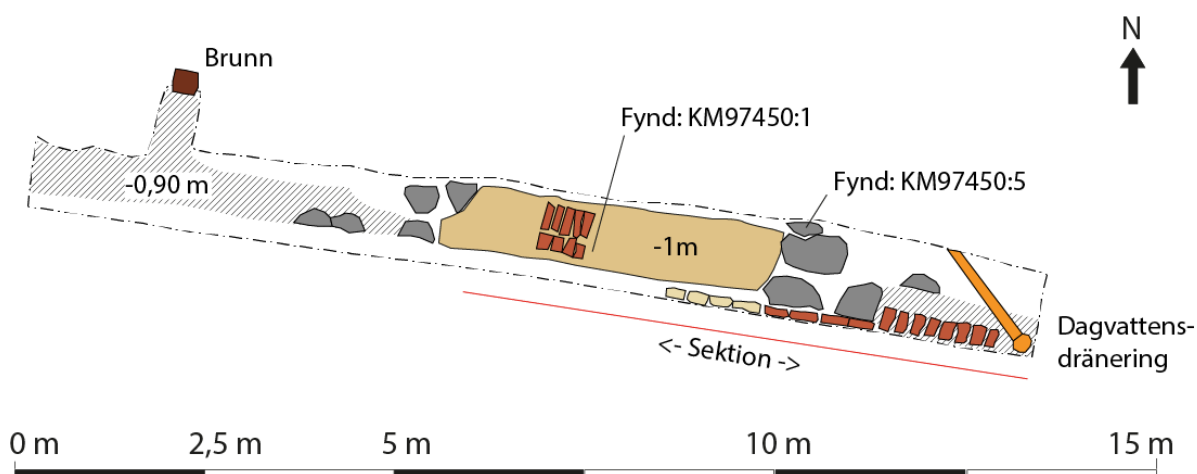
Tidigare arkeologiska iakttagelser

På den aktuella fastigheten gjordes år 1937 en begränsad uppmätning av lämningar som framkom vid en grundgrävning för en maskinhall, direkt nordöst om det aktuella undersökningsområdet. Då framkom två stenbrunnar, delar av en kullerstensläggning och en rad med fältstenar, som tolkades som en husgrund. De senaste arkeologiska iakttagelserna på platsen kommer från en geoteknisk undersökning som utfördes år 2005 inför den nybyggnation som stod färdig på tomten år 2007. Moränlera noterades på cirka 1,50 – 2 meters djup och kulturlagermäktigheten däröver noterades från omkring 0,50 meter ner till som mest 2 meter (Kulturens LA-arkiv).

Genomförande och resultat

Fältarbetet genomfördes i december 2019. Ett schakt maskingrävdes längs den södra fastighetsgränsen. Schaktet mätte 13 meter och bredden uppgick som mest till 1,50 meter. Topografin sluttar åt väster och nivåskillnaden uppgår till omkring 0,60 meter mellan schaktets båda ändar. Schaktdjupet uppgick till som mest 1,40 meter. Bevarade medeltida, eller tidigmoderna, kulturlager påträffades ca 0,40 meter under markytan. Därövan fanns moderna bärlager samt grusfyllning i det äldre ledningsschaktet.

Schaktet grävdes ner i de äldre kulturlagren ca 0,30 meter ut från byggnadskroppen. Den södra sektionen dokumenterades och visar en tunn bank som bevarats inemot byggnaden i söder. Sektionen upprättades på en 7,60 meter lång sträcka i schaktets östra del. På grund av den sluttande topografin var djupet i schaktets västra del inte stort nog för att kulturlager äldre än sentida grundläggning skulle framkomma. Sannolikt tillhör grunden den byggnadsdel som uppförts år 1927.

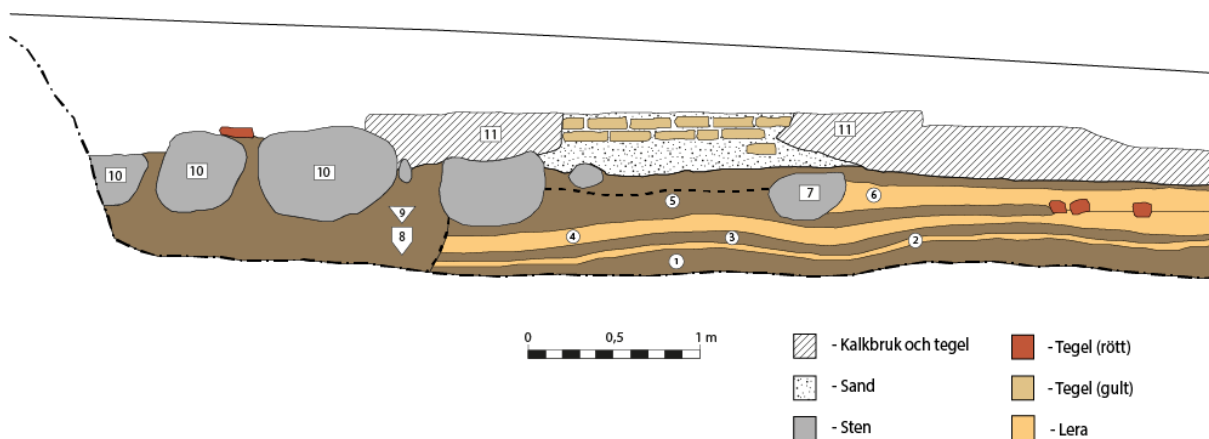

Figur 4. Planritning visande några av de kulturlager som bortogs i vid schaktningen. För planritning visande schaktbotten se bilaga.

Längst åt öster framkom en tegellagd yta 0,47 meter under markytan. Tegelläggningen följde byggnadskroppen i söder och ovan var dräneringsröret från år 2007 lagt. Under teglet framkom naturstenar på ett djup av 0,60 meter. Naturstenarna följde även de den södra tomtgränsen, men en stenrad tycks avvika norrut, vilket antyder att kan röra sig om hörnet av en byggnad. En större sten bortogs för att nå det avsedda djupet och i den norra schaktkanten påträffades ett större fragment av en kvarnsten som till synes har ingått i samma stenrad.

I schaktets centrala delar framkom välbevarade kulturlager av en karaktär som tydligt antyder att de härrör från tiden före 1850. På cirka 0,70 meters djup framkom en nivå med lerblandad rasering

innehållande stora mängder lerklining av vilken ett par fragment tagits in som fynd. Raseringen har täckt en tegellagd yta som kunde dokumenteras i plan innan den togs bort. Den framtagna delen av tegelytan mätte 0,75 meter öst till väst och fortsatte in i schaktkanten åt söder. Flera stenar var fragmenterade men mått togs på en sten som uppgick till 9 x 11,5 x 24 centimeter. Teglet var lagt direkt ovan ett tjockt lergolvet tolkat som ett golv. Direkt öster om den tegellagda ytan framkom undersökningens enda daterande fynd med vad som kan sägas vara en säker kontext. Ett silvermynt med till synes hög kopparhalt påträffades i lager 5, direkt ovan lergolvet, och kunde efter konservering konstateras vara en penning, myntad i Lund under Magnus Erikssons regeringstid, mellan åren 1332 och 1360. Fyndomständigheten, i ett lager mellan golv och rasering, placerar fyndet i brukningsfasen för den byggnad som lagren sannolikt kan knytas till vilket ger vid handen att bebyggelsen kan placeras kring samma tid. Under lergolvet ligger ett grått siltlager som tolkas som ett utjämningslager under lergolvet, detta lager täcker i sin tur ett tunt lergolvet som får tolkas som en föregångare till det ovanliggande lergolvet. I schaktets botten framkommer ytterligare ett grått siltlager som sannolikt kan tolkas som ett utjämningslager inför anläggandet av den äldre golvnivån. Moränleran framkom ej.

Figur 5. Södra sektionen. Visar schaktets östra del. För lagerbeskrivning se bilaga.

I schaktets västra del framkom endast grundläggningen från den moderna bebyggelsen. Sannolikt rör det sig om den byggnad som uppfördes år 1927. Lagren innehåller framförallt bruk och sten men även en större koncentration av modernt avfallsmaterial bestående av glas och keramik med en översiktlig datering som stämmer väl med tidigt 1900-tal.

Kulturlagerstatus

De äldre kulturlager som undersökts uppvisar en hög bevaringsgrad, med flera generationer av sannolikt medeltida bebyggelse. Lagerskiljerna är tydliga och den djupare stratigrafien förhållandevis orörd av moderna ingrepp. Inget organiskt material påträffades, vilket kan vara en följd av att detta inte bevarats. Trots detta höll kulturlagren en relativt hög fuktighet vilket kan antyda att bevarandegraden är högre i de djupare nivåerna.

Förslag på fortsatta åtgärder

Arbetet avslutat, inga vidare åtgärder krävs.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-31423-2019
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2019_0096
Trakt/kvarter/fastighet	Paradis 43
Socken	Lunds stad
Kommun	Lunds Kommun
Län	Skåne Län
Typ av exploatering	Dränering
Uppdragsgivare	Brf Bredgatan 16
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Adam Hultberg
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2019-12-03 – 2019-12-17
Fälttid, arkeolog, tim	24h
Fälttid, maskin, tim	-

Yta, m ²	19,50 m ²
Kubik, m ³	18 m ³
Schaktmeter, m	13 m

Fyndmaterial	KM97450:1-5. Flynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen.
Ritning, dokumentation	2 st A3 ritfilm: 1 sektionsritning skala 1:20, 1 planritning skala 1:100, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS.
Foto	54 digitala fotografier.
Analyser	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Paradis 43.

Referenser

André, A. & Högstedt, C. 1990. *Kartornas Lund. 1580-talet till 1950*. Gamla Lund förening för bevarande av stadens minnen. Årsskrift 72 1990. Lund.

André, A. 1980. *Lund*. RAÄ & SHM rapport. Medeltidsstaden 26. Stockholm.

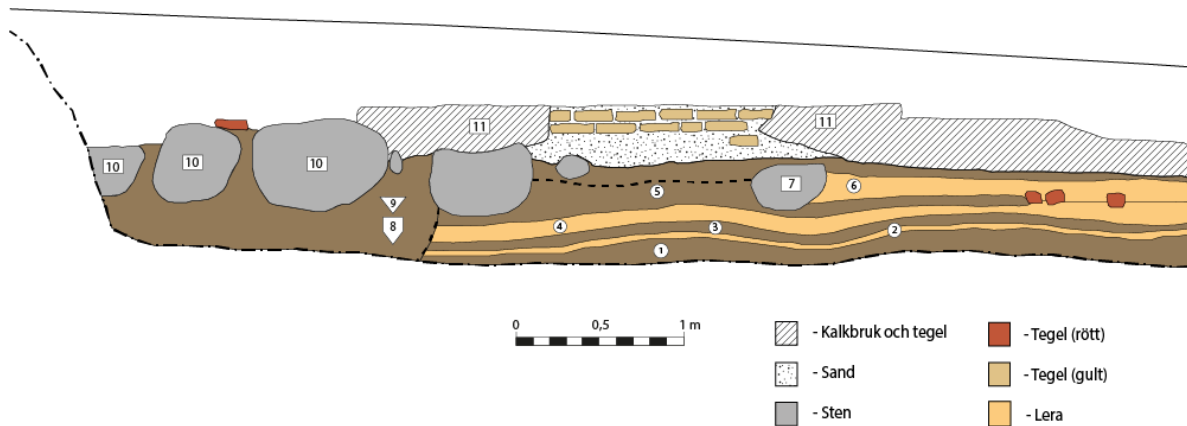
André, A. 1984. *Lund, tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning*. RAÄ & SHM rapport. Medeltidsstaden 56. Stockholm.

Ryding, O. 1983. Kvarteret Paradis. I: *Lunds stadskärna, bevaringsprogram, Krafts rote*. (Red.) Andersson, I Ryding, O & Mårtensson, A W. Lund.

Bilagor

1. Södra sektionen med lagerbeskrivning
2. Planritning visande schaktbotten
3. Fyndlista KM97450:1-5
4. Konserveringsrapport

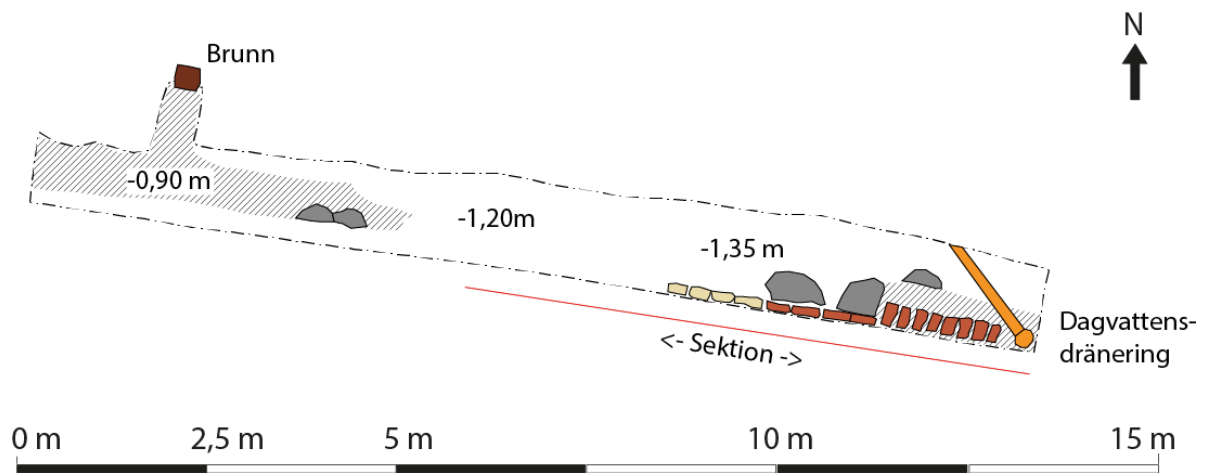
1. Södra sektionen med lagerbeskrivning

Lagerbeskrivning:

1. Understa synliga kulturlager. Mörkgrå silt med fläckar av lera och kol, enstaka kalkprickar. Heterogen kulturjord.
2. Lera/golv. Gul lera utan större föroreningar. Skarpa kontaktytor. Homogent. 0,03 m tjockt.
3. Grå silt. Skarp kontaktyta neråt, i öst något infiltrerad övergång uppåt. I väst är lagret väldigt homogent och saknar helt andra komponenter, förutom enstaka träkol.
4. Lera/golv. Tjockt, gult lerlager med en del bränd lera. Skarpa kontaktytor. I väster går lagret samman med lager 6, i öster till synes skuret av en yngre nedgrävning. <0,10m tjockt.
5. Heterogent grått siltlager mellan golv och raseri. I öster ligger lagret direkt under modern grundläggning, vilket inte kan stämma stratigrafiskt, men något skilje inom lagret går inte att skönja.
6. Gulorange raseri. Består främst av bränd lera och lerklining samt en del obränd lera och tegel. Lagret är kompakt och något fuktigt. Flera tegelstenar i botten av lagret hör samman med den tegelläggning som dokumenterats i plan.
7. Möjlig syllsten sammanhörande med den intilliggande raseringen. Stratigrafin antyder däremot att stenen överlagrar raseringslagret.
8. Nedgrävning. Noterades ej i plan och kunde endast urskiljas utifrån de skarpt avslutade lerlagren 2 & 4.
9. Fyllning i nedgrävning. Lagret består av gråbrun silt som var svår att urskilja från intilliggande lager 5. Möjligen sammanhörande med nedläggandet av den ovanliggande stengrunden.
10. Stengrund som dokumenterats även norr ut i plan. En större borttagen sten uppmätte 0,85x0,68x0,30 meter. Möjligen kan dessa stenar överensstämma med grunden till det äldre gårdshuset, uppfört år 1873.
11. Kalkbruk och tegel som endast legat in emot byggnadskroppen åt söder. Tillhör grundläggning från 18/1900-talets bebyggelse.

2. Planritning visande schaktbotten

3. Fyndlista KM97450:1-5

Fyndnummer	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.
1	Kontext 5/ Ritning 1	Silver	Mynt		Penning		1	<1
2	6	Lerklining					2	94
3		Keramik	Kärl	Yngre rödgoods, odefinierat	Fat	Lyft- anordning skuldra	1	108
4		Keramik	Kärl	Yngre rödgoods, odefinierat	Trebens- gryta	fot	1	31
5	Märkt på ritning 1	Sten	Kvarnsten				1	20600

LUNDS
UNIVERSITET

Konserveringsrapport

Uppdragsgivare: Kulturen

Fastighet: Paradis 43

Projektledare: Adam Hultberg

Sakord: Mynt

Fyndnr: KM 97450:1

Datum: 2020-05-04

Konservator: Lovisa Dal

Beskrivning:

Mynt av silver. Intakt och i gott skick.

Åtgärd:

Mekanisk rengöring med skalpell och borste under mikroskop.

Kemisk rengöring med 0,1 M EDTA (etylendiamintetraättiksyra)

Ytan skyddad med 5% Paraloid B72.

Dokumentation:

Arbetsfotografier tagna före och efter konservering.

2020

- 2020:1 Kv Kulturen 18, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:2 Kv Kråkelyckan 3, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:3 Kv Sankt Laurentius 1, RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:4 Dalby S:4. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/Lämningsnr L1988:815, Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:5 Änggatan, Lilla Råby, Fornlämning Lund 175:1/Lämningsnr L1988:5060, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:6 Gylleholm 14, Lilla Råby, RAÄ Lund 175:1, L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2019. Linda Billström.
- 2020:7 Stora Råby 34:39-45, Stora Råby, RAÄ Stora Råby 10:1, L1988:6568, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
- 2020:8 Utmarken 1, Östra Torn, Fornlämning RAÄ Lund 159:1/Lämningsnr L1988:5622, Lunds socken Lunds kommun, Skåne län, Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson.
- 2020:9 Kv Kulturen 24, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
- 2020:10 Ängsö slottspark, RAÄ Ängsö 4:1/L2002:3812, Ängsö socken, Västerås kommun, Västmanlands län. Trädgårdsarkeologisk dokumentation 2019. Aja Guldåker.
- 2020:11 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020:12 Kv Sankt Jakob 10, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012-2014 och 2016. Linnea Lidh.
- 2020:13 Kv Sankt Peter 27, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Linnea Lidh.
- 2020:14 Svensköps kyrka, Kullhult, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:15 Södra Rörums kyrka, Södra Rörum, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:16 Kv Banken 1, RAÄ Dalby 40:1/L1988:815, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck.
- 2020:17 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1 och Stora Råby 10:1, L1988:5459 och L1988:6568, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016-2017. Linnea Lidh.
- 2020:18 Lund 73:1. Fornlämning RAÄ 73:1, lämningsnummer L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Linda Billström
- 2020:19 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Krister Kám Tayanin.
- 2020:20 Kv Galten 12, 13, 14, 15 m fl, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning Geoteknik 2019. Jan Kockum/Aja Guldåker.
- 2020:21 Fjärrvärmeledning mellan Lund och Dalby (Dalby S:4 m.fl.), RAÄ Stora Råby 28:1/L1988:6625 och Dalby 40:1/L1988:815, Stora Råby och Lunds socknar, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck
- 2020:22 Kv Billegården 53, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:23 Kv Kulturen 22, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh.
- 2020:24 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Fjärrvärme mm i Lunds innerstad. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2017. Linnea Lidh.
- 2020:25 Kv Domkyrkan 1, 2, Sankt Laurentius 2, 3, Sankt Mikael 13, 14 och Svartbröder 3. Fornlämning RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län, Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017-2019. Amanda Sjöbeck

Tidigare nummer kan rekvireras från Kulturen, Kulturmiljöavdelningen
Telefon: 046-350406
E-post: arkeologi@kulturen.com

- 2020:26 Kv Kulturen 24 & Kv Tegnér 1, RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017 – 2019. Adam Hultberg.
- 2020:27 Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
- 2020:28 Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
- 2020:29 Kv Carl Holmberg 2, RAÄ 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:30 Kv Brunius 18, RAÄ 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Niclas Kronroth.
- 2020:31 Stora Råby 34:38, RAÄ Stora Råby 10:1 / L1988:6568, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:32 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. VA i Lunds innerstad. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2017. Linnea Lidh.
- 2020:33 Kyrkogatan 13, Fornlämning RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Truls Månsson.
- 2020:34 Kv Sankt Jakob 13, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Linnea Lidh.
- 2020:35 Vagnmansgårdens lada, Landskrona, Landskrona stad, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:36 Kv Kulturen 4–8, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2019/2020. Aja Guldåker.
- 2020:37 Kv Paradis 43, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.